

Et inkluderende museum. Kulturelt mangfold i praksis.

Anders Bettum, Kaisa Maliniemi og Thomas Michael Walle

Et inkluderende museum. Kulturelt mangfold i praksis

Trondheim: Museumsforlaget 2018, ISBN 9788283050394

Marit Anne Hauan

Førsteamanuensis, Universitetsmuseet, UiT Norges arktiske universitet.

Hauan er førsteamanuensis i folkloristikk ved Universitetsmuseet, UiT Norges arktiske universitet. Hun har arbeidet med museologiske problemstillinger og blant annet vært redaktør for bøkene *Museologi på norsk*. Universitetsmuseenes gjøren (2012) og *Kjønn på museum* (2018).

marit.hauan@uit.no

I forordet til boka proklamerer direktør for Norsk kulturråd Kristin Danielsen at museer skal gjenspeile samfunnet, at de må bli mer demokratiske og inkluderende, at de må flytte blikket slik at forskjell, forandring og kompleksitet blir de drivende begreper. Det er all grunn til å lytte til direktørens krav, Norsk kulturråd sitter jo på pengesekken til museum-sprosjekter og har bevilget midler blant annet til prosjektet *Et inkluderende museum* som var del av rådets satsing, «Museenes samfunnsrolle, demokrati, menneskerettigheter refleksjon» (2015–2017).

Mangfoldsperspektivet kom for fullt inn i det norske kulturpolitiske feltet gjennom NOU 1996:7 «Museum: Mangfold, minne, møtestad». Et nasjonalt mangfoldsnettverk for minoriteter og kulturelt mangfold ble etablert i 2006. Det er dette nettverket som står bak denne boka. Alle bidragene er forankret i og ved museer rundt om i det ganske land. Og det er egne erfaringer fra inkluderingsarbeid forfatterne perspektiverer. Boka gjør opp status etter mer enn et tiår med innsatser og anstrengelser fra museene for å bli mer mangfoldige og inkluderende institusjoner.

Dokumentasjon av prosjekter knyttet til tematikker som er tredd ned over museene, er en sjeldn Vare. Når prosjektene målene som settes? Hva er forholdet mellom målsetting og måloppnåelse? Dette tar mangfoldsnettverket tak i. Professor i museologi og leder for Senter for museumsstudier ved UiO Brita Brenna har i en annen sammenheng definert tekster som redegjør for gjerninger og vektlegger gjøren ved museer som tilståelser (2012, side 236). Man

tilstår sine gjerninger og viser fram den kunnskapsproduksjonen prosjektet byr på. Med dette som utgangspunkt vurderte jeg boka som viktig allerede før jeg leste den.

Boka er delt inn i tre deler. Del 1 har tittelen «Analyser av utstillinger og samlinger», andre del kalles «Dialogprosjekter og samarbeid med bestemte grupper» og del 3 «Aktivering av publikum», med henholdsvis fire, tre og to artikler i hver del. Ei innledning på vel 12 sider redegjør for bokas bakgrunn og bidrag. I alt 12 forfattere er involvert i boka som fyller 277 gode sider.

Alle bokas 10 artikler har fokus på inkludering og kulturelt mangfold slik det trer fram i utstillinger og arrangement. Artikkene søker å bidra med ny kunnskap om forholdet majoritet – minoritet, og mellom inkluderte og marginaliserte grupper. Videre settes det fokus på begreper som er del av refleksjoner knyttet til inkludering så som integrering, dialog og demokratisering. Forfatterne har gitt seg selv den store oppgave å forene refleksjon og perspektiv med egne erfaringer. De egne erfaringene, de lokale praksisene er presentert i godt skrevne tekster med fin balanse mellom teoretisering, perspektivering og empiri.

Innledningen klargjør prosjektets begrunnelse og forfatternes deltakelse. I tillegg viser redaktørene til sin hovedinspirasjon; Simona Bodo, som har gjort begrepet interkulturelt arbeid dekkende for både mangfold og inkludering. Bodo hevder at tenkning om kulturarv og forholdet majoritet og minoritet i museenes virke ikke er tilpasset samtidens komplekse tilhørigheter. For mye av dagens interkulturelle arbeid har som utgangspunkt at kulturarv er lukkede meningsystemer som både skal vernes og overføres til nye generasjoner. At kulturenes normaltillstand er hybriditeter, er redaktørens inngang til feltet. Og det gir oss innsikt i at det er museumskritikk og kritisk refleksjon som er antologiens gjennomgående tema. Ingen tvil om at det er tilståelser vi har med å gjøre.

I del en skriver Kirsten Linde om representasjoner av minoriteter og marginale grupper ved Museene i Akershus. Hun fokuserer på fem ulike utstillinger; Finnemuseet på Aurskog-Høland, romanistua Furua, fattiggårdsutstilling på Skedsmo bygdemuseum, småutstillingene om sinnslidende På Gamle Hvam museum og friluftskolebarn på Asker museum. Utstillingene har det ved seg at de viser fram ulikhet og er laget av lokale aktører som vil ha fokus på skambelagte historier om undertrykking av marginaliserte grupper. Det er medvirkning som er disse prosjektenes metode for å eliminere skillet mellom oss og dem.

Kaisa Maliniemi og Tove Kristiansen skriver om Varangerhuset som er et mangfoldig kombinasjonshus. Dette er en byggeskikk som er tett koblet til kvensk kultur, men har større utbredeshistorie å by på. Her er det balansegangen mellom å fortelle en nasjonal minoritets historie og diskriminering av andre minoriteter som vurderes.

I Nina Denney Ness' tekst er det tildekning og kontroll som diskuteres i lys av utstillinga «Blyge blikk. En forsinket analyse av et møte mellom Adolph Tidemand og Trine Søndergaard», vist på Nasjonalgalleriet. Utstillingen viste Tidemands tegninger og malerier fra perioden 1843 -1874 og Søndergaards samtidige foto, begge av i hovedsak kvinner med tildekkede ansikter. Selv om utstillinga synliggjør temaet tildekning av kvinneansikter både i hjemlige og fremmede kulturelle rammer, i nåtid og samtid, nådde man ikke publikum og dermed uteble reaksjonene. Hvorfor går museer glipp av virkninger av sine arbeider?

Siste artikkel i del en er skrevet av Thomas Michael Walle og har tittelen «Museale inkluderingsstrategier». Med utgangspunkt i en mengde eksempler fra Norsk Folkemuseum og med hjelp av Irit Rogoffs påstand om at for å lære noe nytt, må avlæring ha funnet sted, viser han at inkluderingsbegrepet har begrenset verdi for museumsarbeid. Inkludering og disiplinering kan fort bli søskenbarn i museumsarbeidet.

Del to begynner med Mari Østhaug Møystads artikkel «Taterne og Glomdalsmuseet». Dette presenteres som et dialogprosjekt som til tross for turbulens og konflikter er blitt vellykket og har positiv virkning både for taterne og oss andre.

I Tone Cecilie Simensen Karlgårds artikkel «Et sted å være rom sammen» blir vi kjent med museets samarbeid med norske rom om feiringen av internasjonal romdag. Karlgård vender seg til James Clifford og hans begrep kontaktzone i sin analyse. I påvente av eget kulturhus definerer Karlgård museet som «et sted å være rom sammen» (side 159). For museet er det viktig at det er et trygt sted og at det gjøres et pågående arbeid for ikke å stadfeste stereotyper basert på kolonial arv.

Anders Bettum og Gazi Özcan har jobbet med dialog som metode ved Interkulturelt Museum i Oslo og viser i sin tekst til 10 års erfaring med inkluderingsstrategier. Veien fra framvisning til inkludering er deres tema. Forfatterne hengir seg til Bodos begrep om interkulturelt arbeid i sitt siste prosjekt der fordommer som samfunnsproblem er tema.

I del tre er det aktivisering av publikum som er praksisene som analyseres og deles med oss lesere. Anette Opheim skriver om mat og integrering. Hun har bredde i sitt empiriske arbeid og ser på kafeer og matservering ved kulturinstitusjoner og museumskafeer. Mens de førstnevnte institusjonene lar servering komme som et tillegg til møteplassrollen, er det kulturarv og levende kulturuttrykk som er tema for museumskafeene. Ressursbruk og økonomi står i konkurranse med annet museumsarbeid. Kafeenes positive side er at de er kontaktflater og kan danne grunnlag for styrking av museenes samfunnsoppdrag.

Marianne A. Olsen og Trude Fonneland skriver om museumsutstilling som arena for religionsdialog med utgangspunkt i Perspektivet Museum i Tromsø, og deres utstilling Homo Religiosus. I utstillingen lar museet moderne kunstneriske uttrykk artikulere tro og religion i tillegg til at de viser foto fra ulike religiøse gruppers utøvelse av tro i Tromsø. Utstillinga er ment som ramme for diskusjon og ideutveksling om livets store spørsmål. Min egen erfaring er at den ikke byr på friksjon når man besøker den som ordinært publikum. Artikkelen påpeker også dialogens betydning.

Også etter gjennomlesning er jeg av den oppfatning at dette er ei viktig bok. Den fremstår i sitt fremlegg av museumsgjøren som både en empirisk samling og en godt utstyrt tekstsamling der perspektiver og kritisk refleksjon er tydelig til stede. Forfatterne undersøker sitt virke, de reflekterer og tilstår. Dette er et godt stykke museologisk arbeid som fortjener en stor leseskare.

Likevel er det noen savn knyttet til boka. Ei tykk og bearbeidet bok om inkluderende museum i 2019 burde ha delt museumserfaringer og – praksiser knyttet til landets eneste urfolk; samene. Og det er skuffende at skeive praksiser oversees totalt.

Referanser

Brenna, B. (2012). Gjort er gjort. I Marit Anne Hauan, M. A. & Maurstad, A. (Red). *Museologi på norsk. Universitetsmuseenes gjøren*. Oslo: Fagbokforlaget.